

РЕЦЕНЗИЯ

за

ДИСИРТАЦИОНЕН ТРУД

на тема „ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ ВЪРХУ ЖЕНИ:

ПОЛИТИКИ ЗА СОЦИАЛНА ЗАЩИТА”

на ВАНЯ КОЛЕВА ГАНЕВА – докторант на самостоятелна подготовка в ИИОЗ при БАН

за придобиване на образователна и научна степен „доктор ”

по научна специалност „Социология“,

професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата“

РЕЦЕНЗЕНТ: Доц. дсн Анна Мантарова, ИИОЗ при БАН

Обща информация за докторанта

Ваня Ганева е завършила СА „Димитър Ценов“, Свищов. Понастоящем работи като главен асистент там и води занятия 4 дисциплини. Дисертантката има висока висока изследователска и публикационна активност – автор е на един учебник, две студии и 17 статии в специализирани издания, съавтор е на една монография, седем учебника и учебни помагала и две статии. Има участие в повече от тридесет научни форума като повече от двадесет нейни доклада са публикувани в сборници. Участвала е и в няколко проекта, два от които са международни. По темата на дисертацията авторката има осем публикации, което надхвърля изискването от ЗРАС и Правилника на БАН за обучение на докторанти.

Темата на предложението за рецензиране дисертационен труд е във висока степен значима, защото проблемът за домашното насилие и подкрепата за жертвите му засяга много голям брой хора и има широк спектър значими социални, икономически и психологически измерения. Необходимостта от изучаване на проблема и ефективни иновативни социални практики нараства още повече в контекста на повишеното внимание към гарантирането на човешките права и в частност на правата на жените и джендър равенството, а също и на подкрепата за уязвими групи.

Актуалността на предлаганото изследване се определя и от динамиката на обществения живот, от бързите и съществени промени в обективната среда, в ценностните

системи и в поведението на социалните субекти. Обстоятелството, че въпреки потребностите, в България не съществува адекватно функционираща институционална мрежа за помощ и подкрепа на жертви на домашно насилие, прави от този дисертационен труд един навременен и сполучлив отговор на една обективно съществуваща познавателна и практическа потребност.

Дисертационният труд на В. Ганева се състои от въведение, три глави, заключение, списък с използвана литература, три приложения. Общият обем е 217 страници, от които 197 страници е основният текст, който съдържа 2 фигури и 29 таблици. Цитираната литература включва 203 заглавия, от които 103 на български език, 79 на английски, немски и руски език, 21 интернет източника. Относителното доминиране на български източници оценявам като положително с оглед на това, че работата е фокусирана върху оценка на социалните политики, прилагани у нас, а и самият феномен „домашно насилие“ има специфика, определяна в значителна степен от характерните особености на макросоциалната среда и от особеностите на националната психика.

Като структура дисертационният труд е с увод, три глави, които са съдържателно и логически обвързани и са разработени последователно и балансирано.

В увода са зададени контурите и опорните точки на изследването – прецизно са формулирани обект, предмет на изследване, цели, задачи, хипотези, методи. Формулирана е докторската теза, която се обосновава и защитава в разработката.

Първа глава „Домашното насилие върху жени като социален проблем“ представлява теоретична база на изследването. Домашното насилие се разглежда в качеството му на социален проблем. Представят се и се анализират основните социологически теории за социалните проблеми и като се опира на тях авторката дава своя оригинална дефиниция на домашното насилие като специфичен социален проблем. В тази глава се прави и социологически анализ на домашното насилие като форма на девиантно поведение, разглежда се връзката му със социалния контрол, изследва се зависимостта «джендър – домашно насилие». В продължение на теоретичната трактовка се предлага вторичен анализ на данни от вече проведени социологически изследвания върху домашното насилие в България и в Европейския съюз, на базата на който са изведени обобщения и изводи.

От първа глава на работата личи много добрата социологическа култура на авторката, познаването на широк кръг класически и нови социологически теории и концепции, умението да ги интерпретира и прилага за решаване на собствени изследователски задачи. Интересна и оригинална е интерпретацията на авторката, свързваща домашното насилие с разграничението на девиантното поведение на автодеструктивно и на нанасящо вреда на други индивиди.

Втора глава „Социална защита на жени, пострадали от домашно насилие“ също в определена степен има теоретичен характер. В нея се изяснява в теоретичен план същността на социалната политика и се очертават видовете ѝ, представя се и се анализира законовата рамка и институционалната мрежа за подкрепа на пострадалите от домашно насилие жени у нас, както и системата за финансиране на социалните услуги за тях. Анализ с лице към социалната практика е този на социалното предприемачество като механизъм за самофинансиране на неправителствените организации, предлагащи социални услуги, свързани с домашното насилие върху жени. В резултата на анализа си авторката изказва мнение за наличието на един значителен, но неизползван потенциал в него. Изследването се фокусира подробно и върху социалната работа като реализация на социалната политика в областта на домашното насилие върху жени, нейните теоретични основи (с особено внимание на феминизма), подходите, които тя използва.

От изложението за нормативната база, регламентираща действията по отношение на домашното насилие се вижда, че авторката е детайлно запозната с нормативната уредба на материята – не само Закона за защита от домашно насилие и Закона за социално подпомагане и правилниците за приложението им, но и с много други закони с отношение към проблема и свързаните с него социални субекти (напр. Законът за закрила на детето, Законът за юридическите лица с нестопанска цел). След проследяването на промените в тази относително нова законова уредба, авторката представя своето виждане за съществуващи слабости и бели полета (напр. недостатъчната прецизираност на текстове, липса на специализирани програми за жертвите и извършителите на домашно насилие и др.)

Определено положителна оценка заслужава оригиналното дефиниране от авторката на социалната политика като „търсене решение на определени социални проблеми чрез въздействие върху конкретни социални условия на живот и дейност, предприемане на

мерки за защита от различни социални рискове и в крайна сметка стремеж към изравняване жизнените шансове на индивидите и групите“. Заключениета, изведени от теоретичния анализ авторката е използвала за очертаване на осите за конкретно изследване: *„Разглеждането на социалната политика в областта на домашното насилие върху жени означава да се изследва, как, защо и с какъв ефект властта и съответните институции се намесват и защитават социалната категория „жени, пострадали от домашно насилие“*. Определено положителна оценка заслужава и конкретният анализ на подходите, които се използват в социалната работа в областта на домашното насилие върху жени, които авторката систематизира според момента на въздействие (превантивен и последващ) и според обекта на въздействие (работа с жертвите и работа с извършителите).

Глава трета „Неправителствените организации като субект на политиките в областта на домашното насилие върху жени (резултати от емпирично социологическо изследване сред НПО)“ обобщава резултати от проведено от авторката социологическо изследване сред неправителствени организации в България, работещи с пострадали от домашно насилие. Определено положително впечатление прави прецизно представената методология на изследването, формулирани цел, задачи, работни хипотези, теоретичен модел. Характеризира се съвкупността на неправителствените организации, явяващи се обект на изследване. По-нататък, на базата на резултатите от проучването, се анализира кадровото осигуряване на политиките; начина на финансиране, нормативната и институционалната среда; превантивните и последващите политики спрямо домашното насилие върху жени. В заключение се формулират конкретни изводи относно състоянието на политиките по отношение на домашното насилие върху жени в настоящия момент в България и се очертават насоки за тяхното усъвършенстване.

Трябва да се каже, че в резултат на анализа на събраната в хода на емпиричното изследване информация са направени важни изводи с приложно значение, а именно, че липсва устойчивост на предлаганите социални услуги в областта на домашното насилие върху жени поради недостатъчната финансова ангажираност на държавата; НПО не използват достатъчно социалното предприемачество като възможен източник за самофинансиране на дейността си; социални услуги, насочени към извършителите на домашно насилие се предлагат от половината от изследваните НПО, но в тях са обхванати

малък брой мъже и тези услуги са все още в период на навлизане и апробиране; има недостиг на специалисти, което се дължи на предимно проектното финансиране и ограничените финансови средства, с които НПО разполагат.

В заключението на дисертационния труд са формулирани насоки за усъвършенстване на политиките и практиките спрямо домашното насилие върху жени в България, които определено имат практическа ценност.

Авторефератът съответства съдържателно и структурно на дисертационния труд. Посочените в него приноси са адекватни на реално постигнатите резултати.

Говорейки за **приносите**, на предложения дисертационен труд бих открито следното:

В теоретичен план:

- Направена е стъпка към разширяване на теоретичното знание като е доразвит категориалният апарат в тематичната област. На базата на обширен анализ на класически и нови теории е предложена дефиниция на домашното насилие в качеството му на социален проблем и са дефинирани основните му характеристики;
- Представена е оригинална авторова дефиниция на социалната политика, която е подходяща изходна база за конкретни изследвания, което има теоретична, и приложна стойност.

В приложен план:

- Определено положително и както се вижда, продуктивно е прилагането, наред със социологическия, и на мултидисциплинарен подход в изследването, което позволява многостранна и задълбочена интерпретация на проблемите;
- Изложена и обоснована е тезата за големите потенциални възможности на социалното предприемачество и са дадени насоки за използването му като източник на финансови средства за дейности за закрила на жени, пострадали от домашно насилие и като начин за осигуряване на заетост на пострадалите жени;
- На базата на резултати от ЕСИ са формулирани конкретни препоръки за усъвършенстване на социалната работа в областта на домашното насилие върху жени, препоръки, визиращи отношенията между държавните структури и НПО, а също и между различните НПО. С голяма практическа стойност би било

реализирането на препоръката за създаване на единна информационна база на организациите и осъществяваните проекти.

Препоръки

Като препоръки за бъдещата изследователска работа на дисертантката бих ѝ препоръчала:

Да обърне повече внимание на детерминираността на социалната политика и социалната работа от фактори от макросредата; да изследва отражението на националната психика по отношение на комуникирането и търсенето на помощ в случаи на домашно насилие и от там – търсене на специфични способности за стимулиране на жертвите да търсят подкрепа; да изследва информираността на субектите на социалните дейности за специфичните особености на различните групи жени-жертва на домашно насилие и тя да се свърже с налично (или липсващо) сегментиране на предлаганите услуги.

В заключение на казаното за дисертационния труд, убедено препоръчвам на Научното жури да присъди на Ваня Ганева образователната и научна степен „доктор” по специалността “социология” в научно направление 3.1.Социология, антропология и науки за културата”.

7.01.2015 г.

Доц. дсн Анна Мантарова